

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม  
ในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย  
PROMOTING HEALTH TOURISM IN CULTURAL TOURISM AREAS IN  
KAMPHAENG PHET, LAMPANG AND SUKHOTHAI PROVINCES

บงกชกร ทองสุก

BongkotchakonThongsuk

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

Thailand National Sports University Sukhothai Campus

E-mail : mod\_bk@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 3 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 มีนาคม 2568

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบดังนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน แยกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 จังหวัด ดังนี้

จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยผลรวม 4.40 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ค่าเฉลี่ย 4.76 ในส่วนของจังหวัดลำปาง ค่าเฉลี่ยผลรวม 4.22 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.60 และในจังหวัดสุโขทัยผลการวิเคราะห์ คือ มีค่าเฉลี่ยผลรวม 4.23 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน 3 จังหวัด ประกอบด้วย

นักท่องเที่ยว หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร น้ำพุร้อนแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางและอุทยานแห่งชาติเขาลงจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและคนในชุมชน โดยสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายในพื้นที่กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพและโอกาสเชิงพื้นที่พบแนวทางในการพัฒนาการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่สู่ความยั่งยืน

**คำสำคัญ:** การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การส่งเสริมต้นทุนทางวัฒนธรรม

## ADSTRACT

This research aimed to use cultural capital to promote health tourism in Kamphaeng Phet, Lampang, and Sukhothai provinces and to explore the guidelines for developing connection between health tourism to connect cultural tourism in Kamphaeng Phet, Lampang, and Sukhothai provinces. It was integrated by both quantitative and qualitative method. The questionnaires and interview were used to collect data. The results were as follows.

From the general information data of 400 respondents, the results were analyzed separately into three provinces as follows. Firstly, in Kamphaeng Phet Province, the average score of all respondents was 4.40. Considering each item, the opinion that there was cultural capital in the province that can be connected to health tourism was the highest average at 4.76. Secondly, as for Lampang Province, the average score of all respondents was 4.22. Considering each item, the opinion that there should be the promotion of activities connecting health tourism and cultural tourism in the province was the highest average with a score of 4.60. Finally, for Sukhothai Province, the average of all respondents was 4.23. Considering each item, the opinion that there was cultural capital in the province that can be connected to health tourism was the highest average at 4.70.

The qualitative data analysis was explored from the interview of sample groups about guidelines for developing health tourism destinations connected to cultural tourism in three provinces consisting of nine people including tourists, headers, and managers of health tourism attractions in Phra Ruang Hot Springs in Kamphaeng Phet, Chae Son Hot Springs in Lampang Province, and Khao Luang

National Park in Sukhothai Province. It was found that with the participation of community scholars and community members, health tourism can be connected to cultural tourism because of the potential and area strengths of these three provinces. In addition, it was found that there were guidelines for the development of connecting health tourism with cultural tourism sties in three aspects: tourism promotion, tourism community development and tourism attractions, and tourism marketing and public relations development. These guidelines will lead to the sustainable development of tourist attractions in the area.

**Keywords :** health tourism, cultural tourism, promoting cultural capital

## บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งประเทศไทยนั้นมียุทธศาสตร์ภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวอยู่ทุกจังหวัด ภาครัฐบาลจึงมีนโยบายและกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งเมืองหลักและเมืองรองเพื่อสร้างรายได้จากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้กระจายไปสู่ชุมชน ดังที่รัฐบาลได้กำหนดการท่องเที่ยวเป็นแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (2565: 5-6) โดยกำหนดแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วย 6 แผนย่อย คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาคและการพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยว ซึ่งจากแผนย่อยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวนั้นแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมและแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทยเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกันได้ ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรมนั้นสอดคล้องกับที่ปฎิมาศ เสริฐเลิศ (2562: 14) กล่าวว่าช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศต่อการที่นักท่องเที่ยวจะพำนักค้างคืนในแต่ละจังหวัดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วกระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกำลังเป็นที่นิยมเนื่องจากกระแสการดูแลสุขภาพของคนในสังคมกำลังมีมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมจึงเป็นอีกการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่สร้างรายได้อันมหาศาลให้แก่ประเทศ และสอดคล้องกับที่กุลแก้ว คล้ายแก้ว (2566: 16) กล่าวว่าประเทศไทยต้องเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก (Tourism Destination of the World) หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำ ของภูมิภาคอาเซียน โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่าน การพัฒนาสินค้าและบริการด้วยอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันมีประชากรซึ่งเป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ โดยในปี 2565 สัดส่วนผู้สูงอายุของในประเทศไทยได้เพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ทำให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์และในปี 2583 ผู้สูงอายุไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.4 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565: 45) ดังนั้นจากจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุจึงกลายเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มสำคัญที่มีโอกาสและมีศักยภาพในการใช้จ่ายระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวอีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปพร้อมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากปัจจัยดังกล่าวการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยจะเป็นการต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคมเชิงมรดกทางวัฒนธรรมอยู่แล้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย พร้อมทั้งเกิดศักยภาพในพื้นที่ต่อการนำเรื่องราวทางวัฒนธรรมเผยแพร่ผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก่อให้เกิดการต่อยอดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีความยั่งยืนตลอดจนสามารถธำรงสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจในชุมชนได้ต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

## ระเบียบวิธีวิจัย

### ขอบเขตการวิจัย

#### 1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเชิงพื้นที่ของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย อุทยานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดกำแพงเพชร บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดลำปาง อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

#### 2. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 ศึกษาข้อมูล เอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากลงพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

2.3 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากแหล่งพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างศึกษาเพื่อทราบแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

2.4 วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง

2.5 สรุป อภิปรายผลงานวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและพรรณนาวิเคราะห์

2.6 เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป

### 3. ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงใช้สูตรการคำนวณจากสูตรมาทราบขนาดกลุ่มตัวอย่าง W.G Cochran (1953) โดยกำหนดระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2559) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาด ไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และนำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาทำวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับประโยชน์ ของบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางและอุทยานแห่งชาติรามคำแหงจังหวัดสุโขทัย โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) จำนวน 3 กลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 9 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น 3 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง รวมทั้งสิ้น 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในอุทยานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 3 คน

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลการวิจัยจากความ คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ มีการนัดหมายและเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ ในลำดับต่อไปได้ องค์ประกอบของแบบสัมภาษณ์

## ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่พบมากที่สุดเป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25 รองลงมาเป็น เพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 และน้อยที่สุดคือ LGBT Q จำนวน 35 คน เป็นร้อยละ 9

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุพบมากที่สุด คือ อายุ 46–55 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคืออายุ 56-65 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.75 อายุ 25-45 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 อายุ 19-25 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 อายุ 66 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 และพบน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำทุนทางวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด กำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย แยกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 จังหวัด ดังนี้

จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ 4.40 พิจารณารายข้อพบว่า ภายใน จังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 รองลงมาตามลำดับคือ ควรมีการสร้างเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.68 ประโยชน์ทางองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.66 มีแหล่งท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพค่าเฉลี่ย 4.64 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.58 และ น้อยที่สุด การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 2.94

จังหวัดลำปาง ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ 4.22 พิจารณารายข้อพบว่าควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาตามลำดับคือควรมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว เช่น การนวดแผนไทย การฝึกทำอาหารสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 4.56 ประโยชน์ทางด้านสุขภาพที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.52

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบเท่ากันคือ ค่าเฉลี่ย 4.48 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.40 และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 2.78

จังหวัดสุโขทัยผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ มีค่าเฉลี่ย 4.23 พิจารณารายข้อพบว่าภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ พบมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมาตามลำดับคือประโยชน์ทางองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.62 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.54 ควรมีการสร้างเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.53 แหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ย 4.48 และน้อยที่สุด คือ มีการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.24

### ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้บริหารจัดการจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง พบว่ามีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์บริการประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการ บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง คือ การให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการพักผ่อนหย่อนใจในแก่ประชาชนโดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์พบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีเป้าหมายการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของจังหวัดกำแพงเพชร ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น มีการจัดโครงการต่างๆ ในบริเวณบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง เช่น กิจกรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน อีกทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชนได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานและมีอาชีพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงโดยบุคลากรที่ดูแลภายในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง อีกทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนเปิดธุรกิจเชิงสุขภาพบริการนวดแผนไทยโดยผู้สูงอายุ อีกทั้งมีแผนการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่ของของผู้สูงอายุในชุมชนให้เป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวมรดกภูมิปัญญาทางประวัติศาสตร์และตำนานพระร่วงผ่านการท่องเที่ยวภายในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีแนวคิดที่จะการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงในเชิงธุรกิจมากขึ้นโดยมีการพัฒนาขยายพื้นที่บริการจากเดิมมีการซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักให้มีสวยงามและซ่อมแซมปรับปรุงใหม่ทุกหลังเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนมากขึ้น

สำหรับบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดและรอบพื้นที่หลายแห่งโดยมีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังพัฒนาโดยเป็นวัดป่ามีสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเป็นศูนย์รวมใจของ คนในชุมชนมีเสาศีรษะที่มีลักษณะคล้ายเสาศิลาแลงพระเจ้าอโศก ณ ประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ภายในวัดนั้นก็คือ วัดป่าชัยรังสี ส่วนภายในตัวเมืองกำแพงเพชรมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองมรดกของโลก ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร วัดพระธาตุและวัดพระแก้ว เป็นต้น

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้บริหารจัดการบ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน(อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงถึงแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีทั้งน้ำร้อนและน้ำเย็น ทั้งหมด 9 บ่อตามธรรมชาติ มีน้ำแร่จากธรรมชาติ ห้องอาบน้ำ 40 ห้อง แช่น้ำแร่รวม 2 สระ บ่อแช่เท้า มีความโดดเด่นโดยมีอุณหภูมิ 38-39 องศาเซลเซียสเหมาะกับการแช่น้ำเพื่อบำบัดร่างกายกิจกรรมนวดแผนไทยให้แก่นักท่องเที่ยวบริเวณ ใกล้บ่อน้ำพุร้อน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้น้ำแร่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวไรซ์ เบอรี่น้ำตกแจ้ซ้อน สมุนไพรน้ำแร่แจ้ซ้อน สบู่ น้ำแร่แจ้ซ้อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผ้าทอมือน้ำแร่แจ้ซ้อนโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อีกทั้งจัดอบรมพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่คนในชุมชนและผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะความรู้ในการให้บริการและพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและต่อยอดการนำต้นทุนทางธรรมชาติภายในชุมชนตลอดจนภายในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนได้

บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้หลายแห่งอีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวชื่อดังทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติ(ผาปู่แดง) ที่อยู่ใกล้บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนตั้งอยู่บนภูเขาใหญ่ในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง หน้าผาส่งชันมีเจดีย์อยู่บนยอดเขาเพื่อขึ้นไปสักการะบูชารอยพระพุทธบาทที่มีความงดงามเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในหมู่บ้านแม่แจ่มได้แก่วัดเวียงหวาย มืองค์พระปางมารวิชัย สีขาวขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่ ณ หมู่บ้านพร้อมกันนี้ยังเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีทางวัฒนธรรมของชนเผ่าที่โดดเด่นเป็นแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพดีชาวบ้านปลูกกันมากกว่า 20 ปี โดยการสนับสนุนจากโครงการหลวง อีกทั้งเป็นทางผ่านของจุดชมวิวกิ่วผันอันเป็นจุดชมความงามของทิวทัศน์ พร้อมทั้งจัดประชุมออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งชุมชนต่างๆ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่

จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวงพบว่าอุทยานแห่งชาติรามคำแหงมีภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านป้องกันสาธารณภัย ด้านบริหารจัดการพื้นที่ ด้านวิชาการและด้านการท่องเที่ยว โดยสถานที่แห่งนี้มีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและผจญภัยที่มีทัศนียภาพอันสวยงามนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้มีโอกาสชมความงามของธรรมชาติตลอดจนเรียนรู้วิถีของสัตว์ป่ารายข้างทาง โดยมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนให้แหล่งท่องเที่ยว

ภายในพื้นที่เป็นที่รู้จักในรายการวิทยุคลื่น FM 95.75 ของจังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่างๆ อุทยานแห่งชาติมีความโดดเด่นในด้านสภาพอากาศ มีกิจกรรมในการท่องเที่ยวแนวผจญภัยในการเดินขึ้นเขาหลวงผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยนักท่องเที่ยวต้องมีการเตรียมสุขภาพร่างกายของผู้เดินขึ้นเขาหลวงมาเป็นอย่างดี มีสรรพสมุนไพร ประมาณ 100 กว่าชนิดที่สามารถให้คนในชุมชนพัฒนาต่อยอดได้อีกทั้งในอนาคตจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสมุนไพรเป็นแหล่งความรู้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเทศกาลพิชิตยอดเขาหลวงที่มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศที่เดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

อุทยานแห่งชาติรามคำแหงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมได้หลายแหล่งบริเวณพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ ถ้ำบ่อนยอเขาพระแม่ย่า ยอดเจดีย์สีทอง อีกทั้งสามารถชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า ณ ยอดเขาพระนารายณ์ ปิดท้ายยามเย็นชมบรรยากาศพระอาทิตย์ตกดิน ณ ยอดเขาพระแม่ย่า ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชื่อมโยงภายในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการปั่นจักรยานเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในอุทยานรามคำแหงไปยังอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในอุทยานคำแหงแล้วเหมารถไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย วัดศรีชุมและวัดช้างล้อมภายในตัวจังหวัดสุโขทัยอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 จังหวัดสรุปได้ว่าแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนชุมชนหรือผู้สูงอายุรอบชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ มีดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในอนาคต คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และตำนานพระร่วงได้ถ่ายทอดมุขปาฐะบอกเล่าเรื่องราวผ่านการท่องเที่ยวได้
2. จัดอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกร่วมกับผู้มีความรู้ คนคนในชุมชนและประชาชนผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อให้สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจพร้อมทั้งต่อยอด องค์ความรู้ภายในชุมชน
3. พัฒนาให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงซึ่งมีองค์ความรู้ด้านสมุนไพรสรรพยาของอุทยานประวัติศาสตร์เขาหลวงให้สามารถเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่นถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ตำนานของอุทยานแห่งชาติรามคำแหงได้
4. ส่งเสริมให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุในหมู่บ้านนาเชิงคีรีซึ่งปัจจุบันจะเข้ามานวดแผนไทยมาให้บริการนวดผ่อนคลายแก่ในช่วยที่มีเทศกาลพิชิตเขาหลวงแม้ปัจจุบันจะมีการให้บริการช่วงเทศกาลอยู่แล้วแต่เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้มีการนวดแผนไทยในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติรามคำแหงเพื่อรองรับการให้บริการผ่อนคลายภายหลังจากการเหน็ดเหนื่อยหลังการเดินทางจากเขาหรือการปั่นจักรยานมายังบริเวณ เขาหลวงของนักท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ผลิตเครื่องจักรสานภาชนะสำหรับใส่ไข่เพื่อนำมาต้มในบ่อน้ำพุร้อนโดยจัดจำหน่ายในชุมชนและสหกรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตลอดจนให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และนำมาจัดจำหน่ายในบริเวณที่อุทยานกำหนดให้ช่วงเทศกาลและวันหยุดเสาร์อาทิตย์

6. พัฒนาทักษะทางอาชีพโดยการจัดอบรมสอนการทำเครื่องจักรสานและการนวดแผนไทยให้แก่ปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุให้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และมีทักษะในการนวดให้แก่นักท่องเที่ยวและเป็นผู้ນวดให้โรจนวดแผนไทยของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

7. พัฒนาปราชญ์และผู้สูงอายุภายในชุมชนให้สามารถเป็นนักบอกเล่าเรื่องราวและสื่อความหมายองค์ความรู้ต่าง ๆ ภายในสถานที่ท่องเที่ยวเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยได้

8. มีการประชุมวางแผนการทำงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคนในชุมชนโดยมีปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและวางรูปแบบทิศทางการดำเนินงานร่วมกันของระหว่างภาคชุมชนและภาครัฐพร้อมกันนี้ขับเคลื่อนจากระดับจังหวัดสู่การวางแผนพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 จังหวัดสรุปได้ว่าแนวการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อให้เชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายใน 3 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย แยกเป็นประเด็นรายด้าน ดังนี้

#### 1. ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. เสริมสร้างศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพร้อมกันนี้ส่งเสริมให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือเมืองรองทั้ง 3 จังหวัด โดยเน้นสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมที่น่าประทับใจตั้งแต่บนรถในขณะเดินทางอันจะส่งผลให้สถานที่ภาคเหนือเมืองรองเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

2. จัดศูนย์การเรียนรู้ทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนมรดกทางวรรณกรรมตำนานต่างๆของจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยให้มีความเชื่อมโยงกัน

3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟซึ่งเป็นงานใหญ่ของจังหวัดสุโขทัย งานประเพณีสำคัญของทางจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปางให้มีการสอดแทรกเข้าไปด้วย เช่น กิจกรรมขายผลิตภัณฑ์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของที่ระลึกที่มีรูปแบบจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ กิจกรรมนวดแผนไทยและอาบน้ำแร่ เป็นต้น

4. สร้างโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพระร่วงเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในจังหวัดสุโขทัยนอกจากนี้จัดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยง

5. จัดกิจกรรมภาพถ่ายวิถีชีวิตในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวภายในสถานที่ท่องเที่ยว

6. จัดทำแผนที่เส้นทางบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือบอกเล่าเรื่องราวองค์ความรู้ทางเชิงสุขภาพภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกันสามารถเดินทางเชื่อมโยงกันได้พร้อมทั้งประสานความร่วมมือจากหลายๆภาคส่วนเพื่อจัดปราชญ์ท้องถิ่น ผู้สูงอายุในท้องถิ่นและคนในชุมชนให้ความรู้และจัดรถรับส่งดูแลนักท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยว

7. ส่งเสริมการจัดสร้างวัดมุงคลที่มีนามของพระร่วงและโด่งดังเป็นทุนเดิม เช่น วัดมุงคลพระเครื่อง รางปืนพระร่วงรุ่นต่างๆ วัดมุงคลข้าวตอกพระร่วง เป็นต้น โดยทำการประชาสัมพันธ์วัดมุงคลให้โด่งดังยิ่งขึ้นหรือจัดสร้างวัดมุงคลในรูปแบบใหม่ ๆ เนื่องจากเป็นวัดมุงคลทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของทั้งจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดสุโขทัยได้

8. เสริมสร้างการเรียนรู้ทางการศึกษาให้นักเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยให้ได้สัมผัสกับสถานที่จริงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมฝึกเป็นมัคคุเทศน์น้อยตลอดจนมีทักษะความรู้ได้ดียิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการแสดงต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเรื่องราวองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ร่วมในการเรียนการสอน เช่นการเสริมสร้างวิชาเรียนเชื่อมโยงกับหลักสูตรประณและมัธยมศึกษาในบางรายวิชา

9. ภาครัฐส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ OTOP ของคนในชุมชนและผู้สูงอายุโดยนำต้นทุนทางวัฒนธรรมและต้นทุนทางธรรมชาติที่อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมาพัฒนาและต่อยอดเพื่อสร้างให้เป็นที่รู้จักและสร้างความนิยมในกลุ่มผู้สนใจและนักท่องเที่ยว

10. พัฒนาการบริหารจัดการระบบขนส่งที่ดีเพื่อให้มีรถขนส่งสาธารณะสามารถจัดโปรแกรมรูปการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากเส้นทางเพียงหนึ่งจังหวัดไปสู่การเชื่อมโยงเป็นสองจังหวัดและสามจังหวัดได้ (แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร-แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย-แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง)

11. พัฒนาการบริหารจัดการระบบรถรางภายในจังหวัดที่สามารถจัดโปรแกรมรูปการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากภายในจังหวัดได้

12. พัฒนาการบริหารจัดการรถรางหรือรถคอกหมู (รถโดยสารประจำทางและรถนำเที่ยวโดยตัวถังทำจากไม้และมีโครงสร้างคล้ายคอกหมู) ซึ่งใช้เป็นรถนำเที่ยวประจำจังหวัดสุโขทัยและมีมัคคุเทศน์เยาวชนหรือมัคคุเทศน์ผู้สูงอายุหรือคนที่มีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัดบอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสุขภาพ นอกจากนี้ควรมีการวางโปรแกรมกิจกรรมทัวร์ภายในจังหวัด

2. ด้านการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

1. การพัฒนาความพร้อมของชุมชน สร้างความเข้าใจในทุนทางสังคม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและระดมความคิดระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวภายในภาคเหนือเมืองรองที่เชื่อมโยงกัน

2. การพัฒนาความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกของเส้นทางการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวความสะดวกของพื้นที่ในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามแห่งเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวพร้อมกันนี้ สร้างวิธีการ กลไก และมาตรการรวมไปถึงนำเสนอแนวทางในเชิงนโยบายโดยยึดวัตถุประสงค์หลัก คือการปรับปรุง ดูแลรักษา และพัฒนาความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

3. ดำเนินโครงการการปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งบริการที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น ที่พัก สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทางลาดเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว คำนึงถึงความปลอดภัยในการพื้นที่ทั้งความปลอดภัยโดยรวมและเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวพิการและผู้สูงอายุที่เดินทางมาเยือน

4. ดำเนินการการดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดีปรับปรุงป้ายสื่อความหมายปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเรื่องป้ายบอกทาง พื้นผิวทาง สภาพภูมิทัศน์ริมเส้นทางพร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนานและสามารถใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นานยิ่งขึ้น

### 3. ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ดังนี้

1. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และป้ายประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งปรับปรุงด้านข้อมูลและการจัดทำสื่อที่เหมาะสมที่บอกข้อมูลและสื่อความหมายในการแนะนำการให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้ชัดเจน ตลอดจนสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมเข้าถึงง่ายและหลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายสื่อความหมายและสื่อออนไลน์มีเดีย เป็นต้น

2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น กิจกรรมไหว้พระ 9 วัด 3 จังหวัด ทัวร์เพื่อเสริมสร้างสุขภาพตลอดจนการจัดโปรโมชั่นการท่องเที่ยวพร้อมทั้งจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวพิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. ใช้การบอกต่อและการสร้างความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว

4. การจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุนำร่องเพื่อเป็นจุดเริ่มต้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะจัดเป็นรายการนำเที่ยวแบบพิเศษ เช่น การรับ-ส่งที่สนามบิน การนำเที่ยวเพื่อสุขภาพ การนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

## อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด กำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้โดดเด่นเป็นข้อที่พบค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของบูฮาลิส (Buhalis, 2000) ที่ได้กล่าวถึงกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาปัจจัย 6 ประการ (6As) ซึ่งประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Packages) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และบริการเสริม (Ancillary Services) ซึ่งการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยเป็นการนำศักยภาพทางพื้นที่ของทั้ง 3 จังหวัดซึ่งเป็นต้นทุนที่ล้ำค่ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 2 รูปแบบให้นักท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างความคุ้มค่าในการเดินทางมาเยือน อีกทั้งทั้ง 3 จังหวัดนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงผจญภัยแล้วยังมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่อันยาวนาน มีทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ จารึก ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ก่อให้เกิดมรดกทางรูปธรรมและนามธรรมนับเป็นสิ่งที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยได้จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่และคนในชุมชน

ดังนั้น การสร้างความประทับใจและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวจากการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการเดินทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำการจัดรถรางนำเที่ยว การแข่งขันวิ่งมินิมาราธอนเก็บ RC บอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือจัดไหว้พระเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานเชื่อมโยงการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางธรรมชาติที่ร่มรื่นให้อยากกลับมาเที่ยวซ้ำในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย ดังนั้นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้ การขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ความน่าสนใจและให้มีความเชื่อมโยงกันตลอดจนการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการระบบขนส่งที่ดีเพื่อให้มีรถขนส่งสาธารณะสามารถจัดโปรแกรมรถท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากเส้นทางเพียงหนึ่งจังหวัดไปสู่การเชื่อมโยงเป็นสองจังหวัดและสามจังหวัดได้ (แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชรแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง) จะช่วยขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดความเชื่อมโยงได้ อีกทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย มีระบบการดูแลความปลอดภัย มีความเหมาะสมกับการขึ้น-ลงของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มในการเติบโตทางการตลาด อย่างมีศักยภาพและเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แต่เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะต่าง ๆ ในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อคนพิการและผู้สูงอายุ ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ประสบความยากลำบาก ที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงการเข้าบริการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร/ภัตตาคาร ห้องน้ำสาธารณะ ศูนย์ให้บริการข้อมูล ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือเมืองรอง แม้จะมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพียงพอแต่บางแห่งต้องพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ได้แก่อุทยานแห่งชาติรามคำแหงมีปัญหาระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟ ไม่เพียงพอเมื่อมีคนเดินทางจำนวนมากในช่วงเทศกาล อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่ได้นำต้นทุนทางศักยภาพที่ตนเองมีมาพัฒนาและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มกำลัง ได้แก่ บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร ยังไม่ได้นำน้ำพุร้อนที่มีมาพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์พร้อมกันนี้ยังไม่ได้ใช้ศักยภาพของรกรากที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ โดยรอบและภายในจังหวัด

การจัดรูปแบบกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือควรมีภาคีท้องถิ่นในการบรรยายให้ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในขณะเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล รัตนไพจิตรและคณะ (2561: 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชสนใจเป็นเรื่องของการ นวดแผนไทย การนวดแผนโบราณ การประคบสมุนไพร และการใช้น้ำมันหอมระเหย หากเป็นการ เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นการเดินทางเพื่อการไปเยี่ยมญาติเยี่ยมเพื่อน และเพื่อการพักผ่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเวหา เกษมสุข (2564: 20) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผาน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่าการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาจให้ผู้สูงอายุในชุมชนรวมกลุ่มกัน แล้วแบ่งปันการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำเที่ยว ผู้บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนที่สัมพันธ์กับ การส่งเสริมสุขภาพจากประสบการณ์ของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้สอน แนะนำ สาธิตกิจกรรมการสร้างเสริม สุขภาพโดยใช้การแพทย์พื้นบ้านที่ผ่านการพัฒนา จากผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสู่ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ หากหลายๆภาคส่วนในจังหวัด รวมถึงคนในชุมชนและปราชญ์ชุมชนให้แก่ส่งเสริมและเร่งพัฒนาศักยภาพต้นทุนทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ที่มีอยู่มาเสริมสร้างประสิทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายในจังหวัด จะสามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวให้ก่อเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่คนในจังหวัดต่อไปตลอดจนเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวและคนในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยได้เกิดคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดอีกทั้งใช้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในการบำบัดร่างกายตลอดจนผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

องค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยมีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอันจะช่วย เพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม เช่น บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงในจังหวัดกำแพงเพชรสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้า ราชานุสรณ์ ลำปาง หรือวัดพระบาทปู่ผาแดง เขาหลวงในอุทยานแห่งชาติรามคำแหงจังหวัดสุโขทัยสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้อีกทั้งการท่องเที่ยวทั้ง 3 จังหวัด ยังสามารถสร้างความยั่งยืนทางอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและปราชญ์ชุมชนที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการดึงศักยภาพของคนในชุมชนเข้ามาสร้างอาชีพ เช่น การพัฒนาคนในชุมชนโดยเฉพาะปราชญ์ผู้สูงอายุให้เป็นมัคคุเทศน์และผู้เล่าเรื่อง การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร และการทำอาหารพื้นบ้าน การสร้างผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำแร่และผ้าทอพื้นเมืองโดยออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นลวดลายทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่พัฒนาณ พูลธรรม และคณะ (2563) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ยังคงสร้างคุณค่า เปี่ยมด้วยความสามารถและศักยภาพที่สร้างคุณูปการต่อคนในชุมชนท้องถิ่นอย่างมหาศาลสังเกตได้จากการสั่งสมองค์ความรู้ จนกระทั่งการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญกลั่นกรองออกมาจนกลายเป็นภูมิปัญญา จึงกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านส่วนตัวกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ทางวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพช่วยสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนเกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไปในชุมชน

## ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มจะได้ผลดีสูงสุดคือมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ รวมถึงสอดคล้องกับบริบทสถานที่ท่องเที่ยวและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือเมืองรองควรมีหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการต่อยอด
3. ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง
4. ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย เพื่อความยั่งยืนและการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวภาคเหนือเมืองรองให้เกิดสัมฤทธิ์ในด้านการบริหารจัดการต่อไป
5. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยสร้างเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง
6. ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งบ่อน้ำพุร้อน
7. ควรมีการจัดมัคคุเทศก์ปราชญ์และผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อถ่ายทอดสอดแทรกเรื่องราวทางตำนาน ประเพณี สมุนไพรท้องถิ่น ตลอดจนองค์ความรู้ในขณะนั้นนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปาง
8. ควรมีการจัดทำสื่อแอปพลิเคชันเพื่อนำเข้ามามีในการให้ความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปางที่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรม
9. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยไปเผยแพร่และจัดทำเป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อขยายผลสู่กว้างและเกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวได้

## บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). แผนปฏิบัติราชการรายปี 2565 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2566). เมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), 45-60.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และคณะ. (2565). โครงการจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565 (รายงานการวิจัย). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นฤมล รัตนไพจิตรและคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราช (รายงานวิจัย). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ปฐิมาศ เสริฐเลิศ. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เวหา เกษมสุข. (2564). แนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพยาบาลตำรวจ, 13(1), 1-15.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Buhalis, D. (Ed.). (2000). Tourism management. Elsevier.
- Cochran, W.G. (1953). Sampling techniques. John Wiley & Sons.